

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 17— K
pol leta . . . 8-50
četrt leta . . . 4-25
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. . . dvakrat . . . 60
. . . trikrat . . . 45
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zaradi zvišanja plač vsemu tiskarniškemu osebju in zaradi zopetnega podražanja papirja in drugih tiskarskih potrebščin so se dvignile cene listom in vsem ostalim tiskovinam. Primorani smo, ako hočemo izhajati, da podražimo naročnino in inseratne pristojbine »Učiteljskega Tovariša«.

Naročnina znaša od 14. t. m. in dalje:
za vse leto . . . 17— K
» pol leta . . . 8-50
» četrt leta . . . 4-25
posamezna številka po 40 vin.

Cenjene naročnike prosimo, da na podlagi te nove naročnine doplačajo primanjkljaj, oziroma da se pri obnovi naročnine ravnajo po teh cenah. Članarino Zaveze uredi upravni odbor.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 75 vin.
» » » dvakrat . . . 60
» » » trikrat . . . 45

Za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 30 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

V zadevi novih plač.

(Iz uredništva.)

Po naših informacijah že razpošiljajo nakazila novih prejemkov učiteljstva, tako da utegnejo nekateri prejeti denar še pred prazniki. Nakazila se glase tako, da je že uračunjena tudi nova plača za mesec maj ter razlika med novo in staro plačo, vstevši od 1. januarja 1919.

V zadevi nabavnih prispevkov in popolnega izenačenja z državnimi uradniki je tovariš L. Jelenec kot predsednik Zaveze brzojavno posredoval na centralni vladi v Belgradu ter je prejel od gospoda ministra dr. Kramerja nastopno brzojavno obvestilo:

Po razgovoru z ministrom prosvete Davidovičem in finančnim ministrom

Ninčičem sporočam, da pripadajo učiteljstvu isti novi dodatki, ki jih nova naredba daje državnemu uradništvu. Vse podrobno naj ukrene deželna vlada po dogovoru z ljubljanskim delegatom finančnega ministra. — Minister dr. Kramer.

— predsednik Zaveze je to brzojavko uradno sporočil deželni vladi za Slovenijo. Dobil je zagotovilo, da bo zadeva ugodno in kmalu rešena.

Ob sklepu lista nam sporoča podpredsednik deželne vlade za Slovenijo, g. dr. Gregor Zerkja: Vprašanje poviška draginskih doklad je na včerajšnji seji (t. j. dne 15. t. m.) rešeno v smislu brzojavke dr. Kramerja. Zadeva je izročena g. poverjeniku za uk, da odredi izplačilo.

LJUD. POTOČNIK:

Misli o načrtu preustrojitve šolstva in narodne vzgoje.*)

Kot »prerok boljših dni bodočih« stopa uredništvo »Učit. Tovariša« s svojo brošuro »Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje«. V resnici — velik korak nazgor. Načrt odgovarja vsem potrebam moderne, narodne šole. Dočim je bil klic po vzgoji tudi v starih načrtih na prvem mestu, a je potem v obilici materializma utonil, in se ni za tem utopljenec nobena šolska oblast več brigala, se bo tu potom zahteve vsestranskega upoštevanja etike to načelo vzgoje tudi faktično udeležilo. In pažnja, ki se v toliki meri posveča telesni vzgoji mladine, pa daje priznanje svetovnemu reku: »Zdrav duh v zdravem telesu!« Tovariši strokovnjaki na šolskem polju (Flerè, Gangl, Kmetova, Baukart), ki so ta načrt sestavili, so pa poleg tega v načrtu dali primerno veljavo tudi naši neomajni zahtevi po centralizaciji šolstva v njega bistvih, in trdim, da bi naša država bila uedinjena le bolj na papirju, ako bi ona

* Podajam te misli učiteljski javnosti največ iz razloga, da o predmetu razpravljamo — slično kakor je podal tovariš Gangl svoje misli o Uniji jugoslovanskega učiteljstva. — Op. pis.

šolstvo decentralizirala na podlagi raznih separatističnih teženj.

Ker pa po mnenju modrijanov ni na svetu nič popolnega, bi bilo seveda tudi napačno trditi o biseru, ki so ga nam imenovani tovariši v obliki omenjenega načrta poklonili, da je popolnoma brez peg. In tako so omenjeni tovariši v svoji objektivnosti tudi gotovo sami mislili, ko so nam delo poslali v upogled, češ: »Preudarjajte in gladite tudi vi, da kamen do kamena zgradimo palačo, ki ho solidna in lepa tako, da bo narodu s svojo notranjo trdnostjo dajala pribežališče in vso potrebno moč v boju za obstanek ter ga s svojo lepoto dvigala iz prahu pozemnosti!«

»Vsem, ki so blage volje in prešinjani od resnične ljubezni do kulturno jake, gospodarsko neodvisne, socialno zgledno urejene Jugoslavije!« To poklonilo brošure je spocetek in moto sledeče moje kritike!

Velik je vpliv umetniško igranih gledaliških predstav na človeka. Poznam družinskega očeta, ki je bil napram ženi in otrokom prav sirov in oduren, ko pa je nekoč bil navzoč, ko so predstavljali »Legionarje« in tam v obeh glavnih junakih videl lepoto prave požrtvovalne ljubezni samo dveh zaljubljenecv, je ta predstava tako močno in blagodejno vplivala nanj, da je postal proti ženi in otrokom čisto drug boljši človek; in ni treba posebej dokazovati, da se analogno lahko sklepa na velik vpliv, ki bi ga imele primerne predstave na vzgojo otrok v šolski dobi in zato bi bilo dodejati k raznim socialnim napravam tudi zahtevo, da se pri otroških domih napravijo tudi primerne prostori za šolski oder.

Pri § 6. šolskega načrta stoji tudi določba, da se učitelji javnih šol na noben način ne more siliti k temu, da bi kakorkoli sodelovali pri pouku verstva ali pri verskih vajah in pobožnostih šolske mladine. Kakor je ta določba načeloma v tem oziru pravilna, da ima duhovščina, v katere področje sodi tudi pouk verstva na šoli, skrbeti tudi za vse potrebno pri raznih otroških verskih vajah in pobožnostih, ki takorekoč predstavljajo prak-

tično stran verskega pouka, se mora temu nasprotno upoštevati tudi načelo, da mora povsod, kjer se zbirajo otroci, biti zraven pedagog, da mora narodni učitelj verstvo otrok svojega naroda — če že ne iz drugih nagibov — iz golega takta in iz pietete do narodove duše upoštevati, in da se mora učiteljstvo eno šole, v katero sodi tudi katehet, v vzgojnem prizadevanju podpirati, ter bi tedaj katehet v krajih, kjer je samo en duhovnik, ki obenem ne more verskih vaj voditi in otroke nadzorovati, rabil pri šolski izpovedi in šolskih mašah sopomoči posvetnega učiteljstva. V takih slučajih bi se zgoraj omenjena odredba brezdvomno zopet rabila kot nepreslabo orožje proti nam in proti šoli ter opravičevala ljudi v njihovem početju, ko bi hoteli napeljevati vodo na mlino za ravs in kav, kar pa menda že vendar vsakemu poštenjaku preseda. Zdi se mi tedaj umestno določiti pasus § 6. izpremeniti v toliko, da bi se glasil: »Učitelji javnih šol se na noben način ne morejo siliti k temu, da bi sodelovali pri pouku verstva ali pri verskih (cerkvenih) vajah in pobožnostih šolske mladine razen pri šolskih mašah in šolskih izpovedih v krajih, kjer opravlja dušno pastirstvo samo en duhovnik.«

Dalje se zdi potrebno, da se za prehodno dobo, dokler se ne osnuje dovolj strokovnih šol, sprejme določba, da ima biti na kmetijskih šolah zadnje dve leti obvezni kmetijski pouk, ker sicer se bo kmetu zdela šola preveč tuja, in mora v ta namen biti pri šoli primeren šolski vrt.

Med takozvana posebna načela, naj bi se tudi sprejela zahteva, da mora biti v višjem šolskem svetu nameščeno primerno število potovalnih učiteljev za šolstvo, ki naj bi v sporazumu z v poštev prihajajočim učiteljstvom prirejalo za ljudstvo javna, po načrtu organizovana, taktično smotrena predavanja v vseh šolskih zadevah javnega interesa; posebej bi morala ta predavanja služiti v razumevanje prave vzgoje otrok in vrednosti šole. V ta namen naj bi bil višjemu šolskemu svetu dodeljen poseben oddelek.

Dekle: bo človeštvo stremilo po svobodi, bodo pa Tolstega pedagoški spisi o svobodni vzgoji in svobodnem pouku zanimivi — in Jasna Poljana ne bo pozabljena!

MILKA UMBERGERJEVA:

Vzgoja v patrijotičnem jugoslovanskem duhu.

O tem vprašanju sem poročala na domači učiteljski konferenci.

Nehote se ob danem naslovu porodi človeku — zlasti učitelju spomin na čase, ki nas od njih ločijo šele kratki meseci, a ki so v naši zavesti — hvala bogu — tako daleč, da se nam zdi nepojmljivo, da so v resnici bili in še tako pred kratkim — časi našega robstva in nečloveškega poniževanja.

V samozavesti in ponosu, ki ga more zbuditi le svoboda, zaskeli zdaj pač vsakega osvobodjenega Jugoslavana — učitelja, ko se spomin, kako pokorno in vdanost je opravljal sramotni posel v službi birokratizma in pangermanstva. Najsi še tako veren človek svojega naroda, ki ga je zatiranega in teptanega ljubil temboljtrpel in živel zanj po svojih močeh — je zaenkrat z mučniško resignacijo donášal brezprimerno žrtve nenasitnemu molohu.

LISTEK.

IVAN ČRNEJ:

V Jasni Poljani.

Ko so padli večstoletni okovi carizma, je klic svobode planil čez ruske zemlje; dospel je v pozabljene vasi brezkončnih črnozemeljskih polj, iznenadil »politične« (izgnance) v sibirskih tajgah, dospel v svobodne stepe tihega Dona, prihitel v globine rudnikov Urala, in niso ga ustavila niti močvirja Murmana. Zaorila je himna svobode Marseillaisa. In nje petju ni bilo ne konca ne kraja; in peli so jo vojaki, delavci, ujetniki. A kmalu jo je zamenjala »Internacionala«, zagoreli so barski (gospodski) domovi in njihovih krvavo-rdečih sij je oznanjal v temnih jesenskih nočeh novo dobo. Postali smo vsi »tovariši«. Svoboda za vse bedne in tudi za nas ujetnike! »Idite, kamor hočete!« so nam govorili vojaki »novega režima«. Nepopisna je bila naša radost po treh letih suženstva. Svoboda? In tudi za ujetnike? Je-li to mogoče? Da, bilo je res, začeli smo svobodno dihati v svobodni Rusiji. In pričelo se je veliko preseljevanje ujetnikov ob Volgo, na

Don, v južne gubernije, domov in sploh kamor je kogar vleкло srce.

Moja pot je šla med drugimi tudi v Jasno Poljano. Koga ne bi gnalo tja, kjer je živel in deloval veliki glasnik svobode — Lev Nikolajevič Tolstoj! Poizkusil jo je tudi praktično izvajati v svoji jasnopoljanski narodni šoli. In komu niso znana njegova pedagoška dela, ki so vlezanimiv prispevek k spoznavanju raznih vzgojnih stremiljenj pedagogike! Svoboda je njih smisel. Pisatelj naše slovenske zgodovine pedagogike pač ne bo mogel prezreti delovanja Leva Nikolajeviča, kakor so doslej to storile pri nas uvedene nemške pedagoške knjige.

Čitajoč pred leti opis večernega izprehoda Tolstega z njegovimi učenci po »Zakazu« (gozd v bližini Jasne Poljane), si pač takrat nisem mislil, da bom kdaj sam hodil po njem. A zgodilo se je to sredi avgusta lanskega leta. Izstopil sem iz vlaka na postaji »Zasjeka« Moskovsko-kurske železnice. Od tod drži kake 3 kilometre dolga pot v Jasno Poljano. Nisem se kmalu česa tako veselil videti, kakor ta svetovno znani kosček prostrane Rusije.

V viharju revolucije so izginili v ognju malodane vsi barski domovi po deželi, Jasna Poljana pa je ostala nedotak-

njena; obvaroval jo je spomin na velikega učitelja ruske zemlje!

Tu je sedaj zavetišče Tolstovcev, ki jim je »tjonnij narod« uničil domove, kakor žene pisatelja Sofje Andrejevne, njenih otrok, kneza Obolenskega, pisatelja Sergijejenka itd. Razven omenjenih še živi tukaj Slovak Dušan Petrovič Makovički, stari drug grofa Tolstega, ki ga je l. 1910. tudi spremljal na njegovem odhodu iz Jasne Poljane. Njegovi »Spomini na Tolstega«, ki jih sedaj piše, bodo gotovo nad vse zanimivo delo. V kabinetu in spalnici Leva Nikolajeviča je še vse tako, kakor je bilo takrat, ko je odšel v oni usodni noči za vselej iz Jasne Poljane; za to skrbi žena pokojnega pisatelja, ki drage volje razkazuje vsakemu vse, kar spominja na njegovega moža. V pčslopu, kjer je bila nekoč šola in kjer je nameraval Tolstoj ustanoviti učiteljske, ne kliče več znani zvonec k pouku; tam stane sedaj oskrbnik. Nekateri njegovih učencev še žive v bližnji vasi.

Na kraju »Zakaza« pa, kjer se je vedno rad izprehajal s svojimi učenci, spava že deveto leto nevzdravno veliki učitelj iz Jasne Poljane. Gozd šumi nad njim. Preprosto mogilo, brez vsakega znamenja in napisa, posečajo številni častilci Tolstega genija in ljubeče roke jo krasi s cvetjem in zelenjem.